

FÓIA BELETRISTICA.

Ese de dóua-ori la luna, adcea in 1. si 15.
c. v. in formatu de o cóla si jumetate.

Manuscriptele si banii de prenumeratiune
sunt a se indreplá la Redactiunea jurna-
lului: Strad'a postei vechie Nr. 1.

Nr. 4.

PEST' A 15/27. FEBRUARIU.

Anulu III. 1865.

Pretulu de Prenumeratiune: pentru Mo-
narchi'a Austriaca la unu anu intregu 5 f.
la jumetate de anu 2 f. 50 xr. pentru Roma-
ni'a si strainetate la unu anu intregu 7 f. la
jumetate de anu 3 f. 50 xr. Prenumera-
tiune la trei lune nu se primesce.

LA UNU MORMENTU.

La mormentulu mândrei mele
Stau pe cruce radiematu,
Si privescu la floricele,
Ce cu lăcremi le-am udatu.

Si oftezu: „Dormi lelisióra,
Eu veghiezu l'alu teu mormentu,
Fie-ti tierin'a usióra
Ca si traiu-ti pe pamentu.

Róga-te si pentru mine
La parintele cerescu,
Dorulu meu sê mi-lu aline
Câ eu tare patîmescu;

De candu dulce lelisióra
Te-ai mutatu colo in ceriu,
Oh, dorerea me 'mpresóra
Si me róde, stau sê peru.“ **P. D.**

Reactiune, séu: cine domnesce?

(Urmare.)

X. Diploma de nobilime.

Domnisiór'a Pons audi vesteria despre intem-
plarea cea ponderósa d'in gur'a principelui. De
bucuria mai câ nu se aruncâ in bratiele densului.
Elu in acést'a nu vediù alt'a, decâtu dechiararea
unei inime, ce bate pentru densulu, si ca unu lup-
tatoriu cutezatoriu sub stendariulu Dieului Amoru,
a si intrebuintiatu ocasiunea acést'a. Statur'a cea

minunata a ei o strensa câtra peptulu seu, si rapt de pe buzele ei prim'a sarutare. Ea se rusinâ, se facu seriôsa, si respinsa cu sumetia dela sine pre acestu cutezatoriu, care cugetandu câ invingerea lui e sîgura, se indepartâ.

Paulin'a abià acceptâ sér'a ca sê surprinda pre amicul ei cu noutatea resboiului. Insa fiindu câ la contele Oron in sér'a aceea erà societate, d'in carea dens'a nu poteà lipsi, tramisa vórba lui Colas, sê o accepte inca asta-di câtu de tardiu.

Colas de câte-va dile erà scolatu d'in patu. Pe candu primì dela Paulin'a vestea despre resboiu, elu acést'a o sciù pe o cale nevisata dela Brown. Acest'a adeca innainte de a lăsà pamentulu Franciei, intr'o epistola cerù iertare dela Colas, si recunoscù, câ fâra vina l'a vatematu, si i-a versatu sangele. Si ca remunerare i tramisa nisce hartîi pretiôse de o suma de vr'o 10,000. livre.

Colas a fostu destulu de mareinimosu a-i pardonà, si totu-deodata i retramisa aceste hartîi pretiôse. Anglezulu insa primì numai pardonarea dela Colas, ér' hartfele le tramisa indereptu lui Colas.

Erà pe la mediulu noptii, candu Paulin'a venisa la elu. Câte nu mai vorbira unulu cu altulu! Ea s'a miratu de mareinimitatea anglezului. „De o sciamu ast'a mai nainte“ disa Paulin'a, „resboiulu in contra Angliei nu erà dechiaratu. Barbatulu, pre care l'am condennatu, te-a facutu avutu. Scii ce-ti mai lipsesce, ca sê ti se deschida o cariera stralucita?“

„Nimica,“ respunsa Colas imbratisiandu pre Paulin'a, „in tîne eu le am tôte!“

„Ôre avè-le-vei?“

„Cine me póte impededà? Cine póte desparti pre frate de câtra sora? Dreptu ai Paulina un'a 'mi mai lipsesce, — dîplom'a de nobilime. Atuncea te voiu potè...“

Nu cutezasa a dice mai multu de tèmere, ca nu cumva sê o vâteme prin atâte rogâri. Ea si-a apropiatu fati'a aprinsa de amoru câtra a lui dicandu: „Dreptu ai, 'ti lipsesce o dîploma de nobilime.“

Peste putienu principele Soubise, candu ingenunchià innaintea Paulinei pentru unu cuventu amicabilu, pricepù dorinti'a Paulinei.

„Spune-mi angera Paulina,“ disa principele, „celu putienu atât'a, câ nu me despretiuesci.“

„N'am dreptu de a te despretiui,“ respunsa ea, „ci d'in contra marturisescu, câ mareinimitatea Dtale m'a rapitu adeseori pana la admirare. Ai fostu destulu de energiosu la gonirea angleziloru d'in Franci'a, insa n'ai cugetatu la barbatulu ser-

manu, care si-a versatu sangele pentru onórea Dtale. Sentiulu nobilu alu Dtale me indreptatiesce a crede, câ pre densulu 'lu vei remunerà stralucitu, vei vorbi pentru elu chiaru si la tronulu regelui, 'i vei cascigà d'in man'a regelui nobilime pentru fapt'a sa cea cavaleresca.... Pre densulu l'ai uitatu dupa resbunarea asupra angleziloru.“

„Dta cùgeti, câ pre portatoriulu de socôte Rosier?“

„Da, pre barbatulu, care sènguru d'intre toti avù cutezare a se scolà in contra sumetiului anglezu; pre barbatulu, care dóra inca si acuma zace in ranele, ce le-a capetatu numai si numai pentru Dta.“

„Ce nedrépta esci Paulina,“ disa principele semtitoriu. „Dta nu scii dara nimica. De m'ai fi intrebatu, ti-asi fi spusu, ce pasiuri am facutu la rege pentru elu, ti-asi fi spusu, câ e vórba nu numai de dîploma; ci si de o cruce de auru, si câ pana acuma dóra i s'a si datu.“

Domnisiór'a Pons in suprinderea sa cea placuta se apropiâ de principe, si-i multiamì d'in adenculu inimei. Soubise se 'ndepartâ cu inima aprinsa de flâcar'a amorului.

Insa nu uitâ, câ conversarea acést'a cu Paulin'a fu rescumperata cu o minciuna. — Nici odata nu i-a venitu aminte, a se intrepune pentru Rosier, pentru unu nimenea, care ar trebui sê-si tiena de onóre, de a-si frange capulu si grumadii pentru unu principe nobilu. Insa pentru de a cumperà o cautatura amicabila dela Paulin'a, — trebui sê le faca tôte.

Principelui i sucésa indata a convinge pre dómn'a Pompadour, câ tènerele frumosu, care s'a espusu pentru onórea ei, merita nume, demnitate si nobilime. Si ce sê vedi! elu capetâ dîploma de nobilime si crucea ordului Ludovicu. Prin cuventulu farmecatoriu a Maestâtii Sale nascerea lui Rosier sê prefacù in nobila, si leaganulu seu celu seracu se auri. Nobilimea cea nóua se facù vechie cu câti-va galbeni. Unu scrutatoriu de antîcîtati pre Rosier 'lu facù consangénu cu famili'a Rosni, si asià cu principele Sully, baronulu Rosni, cari erau amici incrediuti alui Enricu IV. Astu-feliu arborulu familiaru a fiului cosatórei se redusa pana la secolulu X.

„Ce-ti mai lipsesce?“ intrebâ de elu Paulin'a zimbindu.

„Stramosi multiamita Domnului, am; 'mi mai lipsescu numai cei insemnati in dîploma, fii si fii fiiloru mei. Trèbue sê me cùgetu, cum sê mi-i cascigu pre acesti'a.“

XI. Velulu.

Noroculu estraordenariu a portatoriului de socôte erà batetoriu la ochi, care ca scrietoriulu dlui Larmes se radicâ d'in intunerecu la stralucirea nobila. Toti 'lu admirau. Nu pentru câ dóra astu-feliu de intemplâri ar fi fostu rare, nu, căci adese-ori se innaltiau ómeni sîmpli la demnitâti stralucite, ér' barbati renumiti se nimicira prin unu cuventu a cutârui ministru, — ci pentruca nu scià nimenea despre atare patronu séu patróna a lui, nici nu-lu vedeà nimenea in antîsiambr'a celoru poternici dela curte. La domnisiór'a Pons, carea erà fâra avere, fâra parinti, ba chiaru si la contele Oron jocà o rola câtu se póte de mica, nu cugetà nimenea. Numai cardînalulu Bernis observâ, câ principele Soubise multu se intereséza de viitoriulu portatoriului de socôte, dar' nu poteà cuprinde: pentru ce? Cardînalulu insa le intrebuintià tóte, d'in cari cugetà câ mai nainte séu mai tardiu póte trage atare folosu. Asià primi in grati'a sa si pre onestulu Colas.

Colas fu chiamatu odata la Cardinalu. „Iubite Colas,“ disa Cardînalulu, „eu admiru talentulu celu frumosu a Dtale; sórtea tã-a destinatu pentru o demnitate mai innalta, la carea voescu a-ti fi intru ajutoriu si eu; primesce deci d'in manele mele denumirea Dtale de consîliariu regescu, si de acù innainte vei lucrà la dîplomatia in ministeriulu meu.“

Colas fu surprinsu peste asceptare; nu lipsi asîgurarea de adenca multiamire si sùpunere umilita. In inim'a sa insa cugetâ de nou la Paulin'a.

Cea mai imbucuratóre d'intre tóte denumirile sale insa fu aceea, câ acuma poteà conversà fâra tèmere cu Paulin'a. Contele Oron trasa pre Consîliariulu regescu in societatea sa. Colas luâ in arenda o aripa intréga a ospetariei Oron, facandu-se vecinulu Paulinei. Insa amendoi se ferira de publicitate, căci daca principele Soubise scià, cumca Colas e rivalulu celu mai poternicu alu seu, pre acest'a l'ar nimici intr'unu minutu.

Colas vediù, câ la dîplomatia nu se recere atare sciintia innalta. A fi conversatoriu placutu, a face intrige, a sterni in cine-va pasiune, a audi si a vedè multe, si a le tienè tóte in secretu, — nu e asià greu. precum cùgeta cei ce zacu acolo josu in pùlvère. Elu 'si implini detorintî'a sa tocmai cu aceea-si energia cu carea erà la marina. Elu se prefacù in barbatu de statu. Si statur'a lui 'lu facù placutu si la femei. Nici n'a lipsitu dela serate, prandiuri serbatoresci, baluri si alte petrè-

ceri. Prin densulu famili'a contelui Oron, firesce si Paulin'a, fu trasa in societatea soliloru d'in strainetate. Colas si Paulin'a, aceste dóua persóne dîplomatice, in publicu putienu sciau unulu de altulu, insa cu atâtu mai multu vorbiau in secretu.

„Insa Paulina,“ disa Colas strengandu-o in bratiulu seu, „tu remani totu-si regin'a tutoru fromsetiloru, cari stralucescu acolo in pompa minunata.“

„Dar' Colas“ grai Paulin'a, „observatu-ai eri pre contes'a de Staremburg? Nici o dómna d'in balu nu fu asià placuta ca dens'a, cu tóte câ ea nu e fromsetia incantatóre.“

„Dreptu ai,“ respunsa Colas, „mai câ nu e asemenea tie.“

„Asemenea mie?“ contínuâ Paulin'a. „Insa observatu-ai velulu ei minunatu? In adeveru unu velu farmecatoriu, celu mai perfectu, ce numai am vediutu in viati'a mea, sterni pizm'a tuturor'a. In Paris nu se afla altulu. Dómne, daca unu velu ca acest'a.....“

Colas surisa si disa: „Totu-si dóra nu va fi úniculu in lume? Voiu intrebà de solulu austriacu, de unde a cumperatu tènér'a contesa velulu acel'a, si cu ce pretiu. Tu trèbuesè ai unulu ca acel'a.“

„Ah, ce bunu copilu,“ suspinâ Paulin'a, „insa tu nu te pricepi la pretiulu acestui velu. Candu admiràramu pre jun'a contesa, ni povesti, câ acest'a i l'ar fi daruitu regin'a imperatésca. (Mari'a Terezi'a.) Numai trei veluri de aceste se afla in lume. Imperatés'a pórtã alu doilea. Alu treilea de sîguru nu e destinatu pentru mine.“

„Cine scie?“ disa Colas. „Vom probà. Nu suntemu noi amendoi atotu-putînciosi?“

„Colas, strigâ Paulin'a incantata, impletîndu-si manele pe lenga grumadiulu lui, „Colas, d'ar fi cu potîntia! In velulu acest'a Paulin'a va fi dómn'a de Rosier fâra contradicere.“

Acest'a erà unu pretiu mare. Colas nu mai erà nepasatoriu, cum ar si fi potutu remanè rece lenga sor'a lui cea fromósa? Elu iubià. Scopulu de frunte a densului fu: a potè duce la altariu pre Paulin'a.

XII. Alianti'a cu Austri'a.

Contele Staremburg, ambasadorulu Mari'a-Tereziei la curtea francésca fu nenorocosu, căci tóte nesuintiele lui de a induplecà pre francezi la o aliantia cu Austri'a in contr'a Prusfèi, carea se aliasa cu inimicii cei mai mari a francesîloru, cu

anglezii, — fura indesiertu. Cardînalulu Bernis si dóm'n'a Pompadour i nimici si sperantî'a.

Colas, cu velulu in cùgete, intrâ la contele Staremborg, care chiaru atunce venindu dela o desbàtere ostenitóre, indata cugetâ câ Franci'a d'óra si-a schimbatu principiile fatia cu Austri'a, si câ d'óra nu s'ar instrainà de o legatuintia onesta. Sê temeà numai, câ acést'a legatuintia Austri'a trèbue sê o rescumpere cu unu pretiu scumpu. Deci primî pre Rosier cu multa amicétia.

Apoi vorbira despre fromsetile balului, si a tènerei contese, si despre velulu admiratu si invidiatu de toti. Contele spusa, câ acest'a ar fi de unu pretiu estraordenariu, in tóta lumea numai d'oua mai sunt, amendoua in manele reginei Mari'a-Terezi'a. — Colas nu tainuî, câ velulu acest'a a incantatu pre o persóna, pre carea elu multu o pretiuesce, si câ ar fi celu mai fericitu de i-ar potè darui unu velu ca acest'a.

„Amice,“ respunsa contele „Dta chiaru asià nu poti avè unu velu ca acest'a, precum nu potu induplecà eu pre regele Franciei la aliantia cu Austri'a.“

„Sê nu desperâmu, Dle conte!“ disa Colas, si pricepù indata pretiulu, cu care s'ar potè capetâ velulu.

„Amice, cùgeti câ aliantî'a e cu potîntia, candu curtea intréga s'a dechiaratu contra ei?“

Colas trecù in cùgetu peste tôte câte i-au fostu pana acuma cu potîntia. Si ast'a i dede curagiu. „Nu desperà,“ disa câtra ambasaduru (solu).

„Amice,“ strigâ acest'a cu bucuria, „ori câtu sê constee: daca ni va succede aliantî'a, — 'mi va succede si mie a te darui cu velulu. Daca implinescu dorintî'a cea mai intîma a imperatesei mele: nici ea nu va lasà neimplinita rogarea mea pentru unu velu.“

Ei se intielésera, si se apucara de lucru.

La cardînalulu Bernis, Colas nu fu norocosu, si fu indrumatu, câ ca dîplomatulu sê nu se lase a fi condusu de câtra straini. In cabinetulu secretu a Paulinei fu mai norocosu, câci acést'a audiendu pretiulu velului, disa câtra elu: „Acuma lasa-me Colas, sê me precùgetu.“

Candu convenisa Paulin'a cu principele, acest'a i povesti, câ a visatu despre ea, câ ea l'a prefacutu in Ddieu, si câ ea in visu a fostu cu multu mai placuta, decâtu aieve.

„Ah Principe,“ disa ea surdiendu, „mai câ credu, câ atare fiintia cerésca 'si jóca joculu seu nevinovatu cu noi. Si eu am visatu, si inca chiaru despre Dta. Te-am vediatu in fruntea unei armate,

in unifórma minunata cu standardulu invingatoriu in mana. Dta revenisi ca erou si invingatoriu. Eu steteamu intre miliónele privitoriloru, saltamu de bucuria, tremuramu, si cugetamu câ sum uitata de câtra eroulu dilei; elu in sa me observâ, se apropiâ de mine, eu nu sciamu nimicu de mine, si...“

Principele imbratisiâ pre povestitorea fromósa. „Nu asià principe,“ grai dens'a intr' unu tonu cam demandatoriu, „nu uità câ nu suntemu in visu, si câ armat'a invingatóre si standardele 'ti lipsescu. Si daca Dta ca barbatu ai fi câtu de putienu amabilu, totu-si mi-asi tienè de o detorintia patriotîca a cununà pre eroulu Franciei cu cunun'a amorului meu, daca adeca densulu m'ar tienè démna de síne.“

„O Dta esci Penelopea cea mai seducatóre; Dta 'mi affi glori'a in neputîntia.“

„Cum? in neputîntia?“ respunsa ea, „dar' nu portâmu noi resboiu cu Angli'a?“

„E dreptu; in sa eu nu me pricepu la arma pe mare. D'asi potè zidî o punte peste canalu, — numai ca sê dobendescu premiulu amorului, n'asi intardià a plantà standardulu nostru in Londr'a pe Tower. Zidesce-mi dar' numai puntea.“

„Bucurosu principe, daca poftesci. Ataca pre anglezi in Germani'a.“

„Dsióra, Dta te pricepi mai bine in politic'a inimiei, decâtu in a curtiloru. Dta nu scii, câ Prusi'a e aliata cu Angli'a.“

„Bine, dar' de ce nu ne aliâmu si noi cu Austri'a. Si daca Prusi'a ar fi ocupata cu Austri'a, nu multu s'ar ingrighi de Angli'a.“

„Dsióra,“ reflectâ principele, „d'in gur'a cea dulce a Dtale vorbesce contele Staremborg.“

Astu-feliu se resfirâ conversarea si mai de parte. Principele multu s'a luptatu cu síne insu-si. Paulin'a i-a sternitu ambitiunea, incâtu mai tardiu dupa a d'oua convorbire asupra acestui objeptu, se detiermuri a lucrà pentru aliantî'a Franciei cu Austri'a. Se si dusa la dóm'n'a Pompadour; in sa indesiertu a pusu in miscare tóta vanitatea ei femeésca nu o potù induplecà la aliantia, sciindu bine câ Mari'a-Terezi'a putienu o pretiuesce.

„Ast'a nu se pôte,“ disa dóm'n'a surdiendu, „Dta primesci de bani buni cuvintele lui Staremborg. Nu-i crede. Celu putienu eu nu-i credu, pana candu imperatés'a nu-mi scrie cu man'a sa.“

Principele erà aprópe de desperare, daca cuvintele cele d'in urma a dómnei, nu-i intîndeau o radia de sperantia. „Aterna totu dela aceea, daca vom potè favorizà sumetiei dómnei.“ disa

principele câtra Paulin'a. „Trèbue sê 'nduplicâmu pre imperatés'a Mari'a-Terezi'a, ca sê scrie dómnei o epistola amicabila. Ast'a nu costéza nimic'a. In diu'a, candu Staremborg va predà acést'a epistola, — aliantia e incheiata. Insa cum o vom da de scire acést'a solului austriacu? Nu e iertatu, sê scie cine-va, câ propùnerea vine dela mine!“

„Aceste mi-le incredîntiéza mie!“ disa Paulin'a: „Asià ceva mai rèpede se póte iertà unei domnisióre, decâtu unui principe. Si ce n'asi cutezà eu pentru unu principe cum esci Dta?! Ce nu pentru cùgetulu: a te vedè in fruntea unei armate, in sirulu duciloru de frunte ai Europei.“

Principele jurandu credîntia ingenunchiâ innaintea Paulinei seducátore, carea nu mai poteà gatà de a infocà pre principele pentru stralucirea invingerii. Cugetulu, câ e vórba de velu, i mari poterea spirituala.

Colas fu insciintiatu despre tóte, si prin Colas, contele Staremborg, care indata si tramisa fugariu la Vien'a.

Intr'o societate a dómnei Pompadour se infatisiâ intr'o séra si principele; dómn'a erà de totu voiósa, si disa cu incetulu câtra principe: „Me temu, câ vom fi sîliti a ne despartì.“

„Si ast'a mi-o spuni voiósa?“ respunsa principele miscatu.

„Cu tóte câ voiu fi despoiata de onórea a fi in societatea Dtale, principe, totu-si me mangae câ ti-se implinesce un'a d'intre dorintiele cele mai viue ale Dtale. Nu me indoescu a crede, câ regele adi mane te va denumi de marsialulu si conducatoriulu armatei.“

„Cum asià, dómn'a mea?“ intrebâ elu.

„Regele e apolecatu a incheià aliantia cu Austri'a. Insa marturisescu, câ imperatés'a Mari'a-Terezi'a e cea mai istétia domnitóre in tempulu de fatia. Ar trebui sê cetesci numai epistol'a amabila a ei, cu carea m'a onoratu, si atuncea te-ai convinge.“

„Imperatés'a ti-a scrisu?“

„Nici unu cuventu mai departe, principe, mane vei sci mai multu.“

Câtra mediulu noptii batù cine-va cu incetulu la usi'a Paulinei, carea tocmai atuncea se 'ndepartasa d'in societatea lui Oron. Colas a fostu. Elu intrâ rapitu de bucuria; si desfacandu velulu celu mai stralucitu, cu acést'a inveli pre Paulin'a. Ea steteà innaintea lui incantata de sentiulu bucuriei ca unu angeru intre nourii scilpitori. Aruncâ velulu la o parte, si se aruncâ in bratielu amantului insuffletitu.

Aliantia între Franci'a si Austri'a fu subscrisa peste câte-va dile, indesiertu s'a luptatu Cardînalulu Bernis in contra ei cu tóta agerimea oratoriei sale. Nu poteà cuprinde, cum de regele, dómn'a Pompadour, si curtea intréga 'si stramutâ principiulu asià iute. Elu trebuià sê subscrie actulu aliantiei, daca nu voià sê abdica ministeriulu intregu; si nici n'a visatu câ poft'a unei domnisióre dupa unu velu frumosu, nimici tóte incordârielu dîplomatiei, si cumca unulu d'intre deregatorii ministeriului seu decisa asupra acestei cause de mare importantia.

(Va urmà).

J A L U S Î ' A.

Pe bratiulu meu te razemi, si dulcea-ti sarutare,
Cu róu'a ei ferbinte, si peptulu mi-a 'ncalditu;
Me semtu in fericire, vediendu buzele tale,
Zimbindu nevinovate ca ros'a ce-a 'mpupitu.

Dar' asta fericire, viéti'a asta dulce,
Remane numai visuri, de mórtea te-a rapi, —

Cum curge ap'a 'n vale, si florile le duce,
D'in inim'a-ti cea buna, amórea va peri.

Ah! nu-mi aduce-aminte, — vorbirea ta gelósa
Renvie 'n peptu suspine, de cùgetu poti sê mori,
Atuncea eu voiu perde clipirea-ti amorósa,
Si tóta fericirea, de peri ca-acele flori!

Marienescu.

Carinu.

(Novela istorica dela Jókai trad. de J. Codreanu.)

(Urmare.)

VII.

Sofroni'a cuprinsa de infiorare stete innaintea usiei salei lui Carinu.

Ce a vediutu erà mai inspaimentatoriu decâtu in gróp'a cu leii si tîgri.

Selavi beti tavaliti pe podîni cantau, beau si loveau pocale cu senatori beti, aici poteai sê vedi barbati festiti si imbracati in vesminte mueresci, in a caroru fatia ardeà unu focu spurcatu si in mediu-loculu acestui cercu miseru zaceà imbracatu in purpura regala nerusinatu lu Carinu.

Sofroni'a tremurà la acestu spectaclu; si a uitatu de ajutoriulu cerescu. Dar' cine sê póta cugetà, câ Dumnedieu sê fie acolo, unde e redîcatu altariu pe sém'a dîavoliloru. Fâra voie i-a cadiutu man'a pe pumnalulu de sub *balteu*. Insa candu 'lu atinsa, i reveni tóta poterea sufletésca; de un'a fu iara-si *romana* curagiósa, si fâra condúcere navali in cerculu desfrenatiloru standu innaintea lui Carinu.

— Tu esti acél'a, ce se dice a fi in Rom'a Augustu? intrebâ de densulu cu unu despretiu nemarginitu.

Carinu demandâ tacere chiuitoriloru sculandu-se in susu si zimbindu a ride.

— Decandu insémna cuventulu acest'a „Augustu“ spurcatiune si nerusinare in „limb'a romana?“ contínuâ Sofroni'a, aruncandu ochii fulgeratori câtra Carinu. Ce sôrte afurisita te-a tramisu pre tîne in Rom'a, sê aduni in jurulu teu totu ce e uritu, spurcatu si blastematu, si sê inveti a domni peccatulu, ce ai ereditu dela idolii tei? Nu-ti e frica câ va cadê ceriulu, si cu o resuflare a celui atotu-potêrnicu te va stenge de pe pamentu, tu *hydra* otravitóre?

Carinu intorcandu-se câtra *Aevius* disa:

— Pre *Paphi'a* 'ti spunu, nu m'ai insielatu! Ast'a e o femee curiósã. Asià fetítia, fii furiósã, câ numai astu-feliu mi se aprinde si mie amorulu.

— Te vei aprinde odata si tu de flâcari eterne! tu filu satanei, traiesce Ddieu asupra ta, si te va bate.

— Pre *Panteon!* Acést'a figura inca lipsesce d'in rendulu dieitiloru. *Aevius*, aduceti-mi unu sculptoriu, zidíti unu templu, si puneti statu'a acestei dine intr'ensulu sub nume de: „*Venus bellatrix*.“ (Vinerea resbelnica)

Numai decâtu veni unu sculptoru, luandu stilu si o folia ceruita, si Sofroni'a observâ cu infiorare, câ pana candu *Aevius* cuvintele-i dogenitóre le forméza in versuri, sculptorulu se silià a-i furà miscârile staturei maestóse.

De locu amuti si nici câ se mai miscâ femeea.

Grabesce cu art'a *Sextus*, de voesci sê depingi figur'a Vinerei, disa Carinu, sculptorului. Peste o óra figur'a acést'a va fi „*Venus victa*“ (Vinerea invinsa), si cu acést'a se alipi mai tare ca unu sierpe de Sofroni'a, afigandu-si ochii spre fati'a ei.

Acést'a sta ca o statuã nemiscata.

— No, si de ce nu te spúlberi? Fii maniósã. In jurame, blástema-me; eu te voiu imbratisiã, te voiu sarutã si de placere voiu nebuni.

Femeea taceà, si fati'a i remasa rece.

— Ah, tu voiesci sê me recesci cu fati'a-ti ghiatiósa. Ah, observasi rusine. Servitori, spintecati-i vestimintele.

Sofroni'a 'si smulsa cu unu eroismu stiletulu de sub *balteu* si fâra téma privi in lâturi.

Carinu remasa trasarindu in acea pusetiune, in care 'lu surprinsa acéstã miscare. Toti se vedeau a fi farmecati, numai *Aevius* se apropiã de vèrgura dicandu-i:

— Fromósa féta, nu uitã, câ esti crestina. Dumnedieu pedepesce aspru pre acei'a cari prin síla 'si deschidu portile mortii. Nu uitã câ mai multe femei crestine au luatu acestu soiu de martírismu.

Stiletulu redîcatu tremurã in man'a femeei.

Aevius se apropiã si mai tare, privindu stiletulu cu ochi vieleni, ca cu o saritura sê-lu smulga d'in manile vèrgurei.

— Dar' si *romana* sum! strigã Sofroni'a aducandu-si aminte de cuvintele soru-sei, si ca fúlgerulu isbi stiletulu in propri'a-si inimã cu mana securã pana la plese. Innaintea unei romane mai multu cumpaneã onórea, decâtu mautiura.

Intr' unu minutu cadiu mórta, tocmindu-si si in clipele mortii cretiele vestmintelor, ca nici in mórte sê nu tradeze gratiele corpului seu priverei sacrilege

VIII.

Tata si barbatu inzadaru cautau sub acestu tempu pre iubit'a dîsparuta a loru.

A intrebã numai in secretu poteau, câci aparare pública pentru Sofroni'a nu erã.

Pre Mesembriu nu-lu vediusa de multu nime in Rom'a, si candu 'lu vediura pre cãrge in *foru* fura surprinsi.

— Ah bunule betranu, tu asiã raru esti vediutu in Rom'a, 'lu intrebã unu june de patriciu parfumatu. De candu mori *Probu* nici de leacu nu te vediuramu

— Sum betranu si bolnavitosu bunule *Pompeianu*. D'abiã 'mi miscu piciórele, si nu te cunosceamu, de nu me agraiã; asiã mi-s'au stricatu ochii.

— Dar' de ce nu poti locui in Rom'a?

— Ah, sê vedi morcovii mei de tíera, nu m'ai chia-mã in Rom'a; apoi pre mine nu me mai intereséza nemica, decâtu altoile-mi de perseci.

In minutulu acest'a sosí unu deputatu d'in *Capitoliu*, si sioptindu disa lui *Pompeianu*:

— *Carinu* si-a depusu purpur'a in favórea fratelui seu *Numerianu*.

Mesembriu asiã bine audiã alta data, câtu si sioptirile le intelegeã.

— Ce disesi? Strigã voiosu. *Carinu* s'a multiemitu si *Numerianu* va fi imperatore. Vivat! vivat!

— Tu cunosci pre *Numerianu*? ce foliu de omu e? intrebara cu fetie spaimentate curtesanii.

— Ce omu e? Unu erou, unu romanu, subt a cârui

domnire de nou se voru incepe anii de auru ai Romei, de nou ne va incaldî sórele gloriei. Luptele triumfátore, in cari Rom'a s'a luptatu cu lumea jumatate, *Numerianu* le va cîntînuà. Oh; acolo vom fi toti. Si eu voiu incalecà paripulu, nu sum eu asià betranu, ca sê nu potu morî in lupta.

Betranulu nu mai avù lipsa de cârgia, si pre unu amicu ce venià decâtra Capitoliu de o suta de pasi 'lu cunosch. Augurulu a fostu acel'a, *Quarterquartu*.

— D'in Capitoliu vini *Quaterquarte*? no, si ce noutate?

— Profetii, disa augurulu cu reverintia multa, — Senatulu nu primî multiemirea, si sîli pre nemoritoriulu *Carinu* a reprimî purpur'a.

Mesembriu de un'a se lasâ radiematu iara pe cârge.

— Vai, piciórele mele! oh, blastematulu acest'a de reumatîsmu, oh eu nebunulu de betranu, ce am si vorbitu câ asi incalecà, candu eu nici pre inimicu nu cunoscu d'in amicu. — Vai, piciórele mele. . . .

Si gemendu se terî mai incolo, astu-feliu intalnindu-se cu *Manliu*.

— Nu ai aflatu nemicu inca? intrebâ *Manliu*.

— Mane voiu navalî cu puterea la *Carinu*. Si tu?

— Eu me voiu duce sê cautu pre *Glicerî'a*.

— Sê o ucidi, pana nu ar deveni la cuventu.

— Nu te teme. Si putere màgica sê aiba, va mori.

Mane ne vom revedè in *atriulu* lui *Carinu*. Sê fie si spad'a la tine.

Manliu pornî câtra *pons sacer*.

Duen'a betrana, care 'i dadusa anelulu, siedeà acolo langa statu'a lui *Tritone*. Candu vediù pre *Manliu* se scolâ si mersa innainte.

— La tîne. e anelulu Dlu meu? Intrebâ.

— Vedi-lu.

— Voiesci sê-mi urmezi?

— De aceea am venitu.

— De patru dile te asteptu. De ce n'ai venitu mai curandu?

— Bucuri'a nici odata nu vine tardiu. Disa *Manliu* necasitu, lasandu-se condusu prin foisióre intunecóse, pana ajunsã in o sala cu stelpi rotundi, cari 'si primiau lumin'a numai dela o ferêsta de asupra.

Acì femeea se departâ, sê chiamo pre dóm'n'a sa; *Manliu* cautâ in prejuru. Cu totulu altu-cum 'si cugetâ densulu locuinti'a unei romane delie. Stelpi de *Jaspis*, acoperiti de flori orientale, fantana saltátore cu apa de trandafiru, chipuri frivole presentátore de amoruri, unu cercu de aeru plinu de miresme corupte, jetiuri de purpura, oglinde de argintu. In loculu tuturoru acestor'a, vediù o sala rece maiesósa ca o basérica, pe a carei paretî aternau portretele eroiloru si a lupteloru, in mediu-locu nù erà alta, decâtu statu'a (brusta) de marmure a unui barbatu plesiugu.

— Dóra nici câ siede aici *Glicerî'a*? cugetâ in sine, candu d'in dreptulu seu aude pronuntiandu-i-se numele.

Se întórta. Figur'a gâlfeda, innalta a *Gliceriei* erà. Apucâ cu man'a de spada: dara vediendu-o desperata trista, cugetâ câ se peface, ca asià sê-lu póta amagi. Insa nu voii sê o ucida numai asià, ci asteptâ acelu mo-

mentu, candu va grai de amoru, ca pentru primulu surisu gratiosu sê-i infiga spad'a in inima.

Femeea stete de trei pasi dela *Manliu*, si d'abià balbaì cuprinsa de amaretiune:

— Ai sosîtu tardiu. Fôrte tardiu.

Manliu respunsa cu o furia nadasita:

— Dar' asià póma e amorulu, care se rescóce de stâ multu?

Glicerî'a cu ochii inspaimentati privi la *Manliu*.

— Ce-ti este de vorbesci innaintea mea de amoru?

— Si nu m'ai chiamatu de aceea, sê sioptîmu de fericire, bucurii, si desfatâri dulci?

— Odata m'asi fi bucuratu de espresiunile tale, acum me cuprindu flori, candu te audu vorbindu astu-feliu.

— Nu esti convinsa de amorulu meu, care me face a uitâ tóte femeile d'in lume pentru gratiele tale? Disa *Manliu* scotiendu spad'a de jumatate.

Glicerî'a, ca un'a ce se uita in intunèrecu nestrabatoriu, privi spre *Manliu*, si intrebâ inspaimentata:

— Si pre aceea, care in momentulu acest'a zace mórtã?

Manliu se cutremurâ, i stete graiulu, fati'a 'i albi ca paretelu.

Voii sê pronuntie numele *Sofroniei*, dara nu potù, cadiù radiematu de unu stelpu.

Glicerî'a se apropiâ mai tare de densulu, esaminandu cu privirea sa amortita fati'a lui *Manliu*, ca un'a ce cetesce in spirite.

— *Manlie Sinistre!* Disa cu tonu linu. Mie mi-au spusu visurile, câ tu me vei ucide, si sciu bine câ spad'a 'ti stâ gat'a. Aceea nu me va dorè. Insa me va patrunde dorerea aceea, câ tu me cùgeti pre mine a fi ucigátorea consórtei tale.

Manliu suspinandu intrebâ:

— Cum au ucisu-o? Au spintecatu-o animale selbã-tece? séu au friptu-o intre flãcari? Vorbesc *hetera!*

— Nu au dusu-o pre scaunulu de tortura; ci in orgiele lui *Carinu*.

— Ah! urlâ *Manliu*, spune-mi pe lungu si latu, despre acêsta scena desfrenata, cum a calcatu sub picióre portretulu altariului meu? Spune-mi!

— Acêst'a n'au facutu-o. *O romana*, care voia sê schimbe vestmintele cu dens'a, cu scopu sê o mantuiésca d'in temnitã, candu nu-i succésã, i-a pitulatu unu stiletu sub *balteu*, si dens'a innainte de a o atînge mana barbatésca, si l'a infiptu in inima.

D'in ochii lui *Manliu* cûrsera lãcримile. Spad'a i cadiù d'in mana.

— Toti *Dumnedieii* ceriului, binecuventati pre acêsta femea pentru acelu stiletu! — Nu scii cine a fostu?

— Nu voiesce ca sê o cunosci.

Manliu resuffã liberu.

— Ti multiamescu, 'ti multiamescu pentru asta veste! — Ce-va asià infioratoriu fu in asta multiamire.

— Insa finea pericolului nu e aci, disa *Glicerî'a*; *Carinu*, la vederea mortii martîrei, a lesinatu, si i-a trasaritu in cùgetu, câ daca acêsta femea sciù sê móra asià; tatalu, séu barbatulu ei cum vor sci sê ucida! Nime n'a cunoscutu pre *Sofroni'a*, dara tatalu meu a fostu batatoriu la ochi aci in Rom'a, si a prepusu, câ fét'a mórtã e a lui. Pentru acêst'a mane ve voru chiamã pre amendoi la *Carinu*, si veti fi intrebati, de cunósceti cadavrulu acel'a?

Ai inima tare in momentul acel'a *Manlie*, lacrimi sê nu se veda in ochii tei, di câ nu-lu cunosci, fâ-te dîcretu, câci de te vei tradà, ti-ai perdutu capulu.

— Eu sê fiu dîcretu? Disa *Manliu* mirandu-se, eu sê nu cunosc acelu cadavru, de mi-lu voru aretà? sê dicu câ nu am vediutu-o nici candu?!

— Ori credi, câ *Carinu* va lasà viu pre unu barbatu, a carui consòrta a luatu mórte pentru densulu?

— Ai dreptu. Disa tristu *eques*-ulu. *Manliu* va invetià a se preface!

Si risa ca unu nebunu.

Glicerîa cadiu in genunchi innaintea lui, si desfacandu-si fromosulu peptu, disa:

— Si acum... prinde-ti spad'a, si incepe-o pe mine!.. *Manliu* zimbi.

— Dar' visurile tale ti-au profetitu, câ eu te voi uide. Hm. Tu esti fromòsa *Glicerîa*. E dreptu, ce se vorbesce despre tine, câ *Carinu* te adóra?

— Inca mai tare 'lu urescu eu. De ce intrebi ast'a?

— Vedi eu asi voi sê sciu fericitu-ai vre odata pre *Carinu* cu gratiele tale?

— In tóta vietî'a mea nici cu unu zimbetu.

— Si elu ar dà sórele pentru acea nópte, ce i-ai datu lui.

— De eu i voi da lui o nópte, pre *Styx*! aceea va fi nóptea cea eterna! tiepâ *Glicerîa* redicandu-se, cu fatia invapaiata.

Manliu o apucà de mana.

Vedi, visurile ti-au mintitu, eu nu te ucidu *Glicerîa*. Nu te ucidu, nu; eu te voi luà de sotia.

Glicerîa spaimentata 'si smulsa man'a.

— *Manlie*, ast'a e o calumnia mai amara decâtu mórtea.

— Ba, — numai amoru. Eu te iubescu.

— *Manlie*, nu me uide astu-feliu, nu asià! Mai bine cu spad'a-ti ascutita!

— Eu te iubescu. De am iubitu pre soru-ta, acum trasurele ei le vedu pe fati'a ta, si de me va persecutà dorerea, câ am perdutu-o, la tîne voi cere scapare, sê me mangai. Eu nu credu nemicu, ce vorbesce lumea despre tîne, eu voi luà depe tîne trecutul, te voi face aceea, ce a fostu soru-ta. Te voi reduce la parintele teu, si te vom binecuventà cu binecuventarea disa asupra soru-ta. Tóte ti-le voi da tie, ce a fostu a ei, vei portà vestmintele ei sîmple, ba si cu numele ei te voi investà, si te voi numi scump'a mea *Sofronia*!

Glicerîa se desfacu cu putere d'in bratiile lui *Manliu*, care o stringeà blandu câtra peptulu seu, si fâra sê respunda la aceste cuvinte amagitóre fugi ca desperata.

Manliu privindu dupa dens'a, disa intru sîne:

— Dar' nu scimu a ne si preface?

IX.

Precum aflasa *Glicerîa* innainte dela spioni, inca in acea di cautara *lictorii* lui *Carinu* pre *Manliu*, ca sê 'lu chiamo la Augustulu.

Manliu nu asteptà invitarea, ci se dusa insu-si mai nainte.

In locu de vesmintele militaresci, se imbracà cu o *toga* dupa mod'a de atunci, cu dègetele incarcate de anele scumpe, parfumatu, cu fatia festita in pete merunte rosii, in câtu tocmai asià petatu prospicià ca *Carinu*.

Manliu se aplecà pana la pamentu, si sarutà colti-

ulu de la paliulu Augustului cu pietatea unui evreu câtra *Thora*.

— Acum suntu patru dile, de candu ai sositu in Rom'a, si numai acum vini la mine? disa *Carinu* dogenindu-lu.

— Ah, marite Augustu, disa *Manliu* cu unu tonu dulce neimitabilu, de diece ori am fostu in *atriu* si totu-déun'a am aflatu, câ esti impresuratu intre placeri pis-muite de insu-si dieii, si n'am voitu sê te conturbu cu vesti martiale, si sê-ti rapescu desfatârile acele, ce nici candu nu poti sê le mai redobendesci.

— Bine, esti omu sdràvanu, asià dara ce veste aduci d'in *Persi'a*?

— Nu este vietîa nicairi oh Augustule, numai acolo unde esti tu!

— Fórte bine! Vorbesce.

— Am vediutu raritâtile pamenturiloru barbare; si totu-déun'a am cugetatu la tîne. In Afric'a asià cai am vediutu, de cari circulu nostru nici candu nu a vediutu. Am lasatu gubernatorelui de Alexandri'a, sê-ti tramita si tie d'in ei.

— *Manlie*! Eu te denumescu de senatoru.

Barbieriulu, carui'a i erà mai frica de *Manliu*, voindu sê 'lu calumnieze, disa:

— Unde ai aflatu petele acele pe fatia? asià prospiciezi, ca cum te-ar fi batjocoritu muscele.

— Ei, unu barbaru *Martie*. Aceste pete suntu depinse pe fati'a mea. Ast'a e mod'a minunata, ce am invetiatu la curtile persîene.

— Este acolo dàtina a portà pete de véra? intrebâ *Carinu*.

— Numai la cei mai de frunte. Si sènguru *Apolone* a avutu pete de sóre.

Manliu scià bine, câ lui *Carinu* i place sê se numesca *Apolone*.

Curtesanii se inspaimentara la ast'a afirmare órba.

— Eu de nou intarescu, câ *Apolone* a avutu pete. Ca fati'a lui *Apolone* e sórele, si sórele nu are asèmene pete? Ceriulu nu e stelosu, si stelele nu suntu petele lui? precum si petele pe fatia suntu numai constelatiuni? De aceea *Martie* nu me ocarì, câci portu aceste pete.

Carinu demandà lui *Marcu* sê-i spele festelele depe fatia.

— Fatia dieésca! strigâ *Manliu* surprinsu. Oh voi sacrilegiloru, care a acoperitu aceste maiestóse pete de pe fati'a ta, cari numai gratiele le-au asiediatu acolo? Aidati amiciloru, acésta fatia sê fie modelulu la ale nóstre!

D'in minutulu acest'a, toti curtesanii se festira cu asèmene pete pe fetie.

— *Manlie*! disa Augustulu. Eu te denumescu de Prefectu alu Romei.

Toti curtesanii fusera prin *Manliu* aruncati d'in tarnitia.

Aevius erà desperatu.

— Cu ce sê asèmenu de aci in colo pre Augustulu, daca trandafirii si liliile incetara de a mai fi fromsetie?

— Asèmana-lu regintelui panteru. Sfatuì *Manliu*. Si poetulu fu multiemitu.

In momentul acest'a sosì si *Mesembriu*. In usia vediu pre ginerele seu, la a cărui vedere trasari.

— Vediutu-ai pre *Glicerîa*? intrebâ cu tonu siopitindu.

— Da, responsa *Manliu*.

— Ucisesi-o?

— Ba.

— Atunci intielegu schimbarea ta. Pana acum numai d'in omide erau fluturii, tu d'in leu te-ai facutu acel'a. Te compatimescu.

Cu acést'a se întórta câtra Augustulu cu maiestate, proptîndu-se de cîrge.

— *Carine* Augustu. Am venitu sê me jaluescu séu de-ti place tie, sê me rogu de mila. Unic'a-mi fia mi-a fostu.....

— Mai ai un'a. 'Lu intrerupsa *Carinu*.

— Eu dicu câ numai un'a am avutu. Lumin'a ochiloru mei, si radiemulu betranetiloru. Care amagita fiindu la religiune straina, au prinsu-o cu consotii ei. Te rogu *Carine* dâ-mi unic'a fia innapoi!

Carinu se întórta câtra unu servitoriu si sioptîndu-i ce-va, apoi se adresâ cu lenevire câtra *Mesembriu*.

— Senatore, noi nu sciamu câ si fêt'a ta se afla între arestantii sectarii. In nôptea trecuta sêngura s'a sinucisu.

— Acea nu-e fêt'a mea. *Sofroni'a* nu si-a potutu uitâ de caruntulu seu parinte, care desperéza pentru dens'a.

— Privesce acestu cadavru; care tocmai 'lu adûsera doi eunuchi. — Tocmai n'asi dori sê fie fêt'a ta.

Mesembriu se apucâ de inima. Grain-i stete. Nn potû sê se misce. Si peste câte-va secunde cadiu între tipete pe cadavrulu ei.

— Fiic'a mea, scumpa ficia.

— Asiâ de densulu trêbue sê me temu, sioptî

Carinu.

Dorerea bietului betranu lasu sê o judece iubitele mele cetîtore.

Odata se vediu, câ numai sênguru plange, si vedîndu pre *Manliu* cu fatia rece, disa:

— Dar' tu nu ai lăcrimi? Nu vedi aci zacandu pre mirés'a ta?

Carinu de un'a privi la *Manliu* cu prepusu.

— Mirés'a mea? întrebâ *Manliu* uimîtu. Te insieli *Mesembrie*.

— Dara furiile ti-au luat mintea? nu-ti aduci aminte, câ numai trei dile suntu, de candu ai cerutu-o, si eu ti-am datu-o.

— Da! pre *Gliceri'a*, responsa cu odîhna neconturbata.

— Blastematu sê fi! Si cu acést'a navalî afara d'in sala jumatate nebunitu.

Insa tocmai acést'a nebunia 'lu si mantui. *Galg'a* traculu, dete dupa elu, dara betranulu senatoru, 'i atînsa cu cîrgea asiâ o palitura, încâtu remasa mortu. Si cu acést'a disparu prin multime.

(Finea va urmâ.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

M u s ' a R o m a n a .

(Incheiare.)

D. Vasiliu Bumbacu, care si pana acuma si-a cascigatu merite destulu de frumóse pe campulu literaturei nôstre, esceléza si in „Musa“ cu „Visulu meu“ (pag. 115.) ide'a, de si tractéza ca cele mai multe poesie de moda, despre natiune, patria, e sublima, prelucrarea corecta, si mai alesu metrulu bine nimeritu. Frumosu e pasulu, candu intréba de fetitia uimitu de frumseti'a ei:

„Esci tu d'in ceriuri cadiuta dina,
Séu esci o ficia, de imperatu?
Peste flori pôte esci tu regina?
Séu esci unu angeru de incantatu?”

Esci tu o musa prévenerata,
Séu d'intre gratii esci care-va?
Esci pôte-o nimfa d'in raiu furata,
De Panu, de Joe, ce te-ar amâ?

Esci tu fecióra d'in ast'a lume,
Ce ai uritu-o si fugi de ea?

Esci tu fantasma fâra de nume,
Séu esci tu pôte ursit'a mea?”

Vr'o dóua erori totu-si aflaramu in metru d. e.

Nu consuna sintacsei nôstre (pag. 116.) in strof'a d'in urma:

„Nu sum dina e u cerésca.“

ér' contragerea d'in strof'a ultîma:

„Se 'ntrec e a u 'n virtuti strabune.“

e fortiata. „La o virgina“ (pag. 49.) si imitatiunea „Dóua rose“ asemenea sunt demne de a le anumerâ între poesiele mai bune ale „Musei.“

D. Georgiu Marchisiu, scrie de totu usioru, cu intielesu, poesiele densului nu ni lasa nimica de doritu, atâtu in privinti'a ideelorû câtu si a formei esterne. „Fantasi'a“ densului (pag. 89.) aceste le adeveresce d'in destulu. Metrulu se pôte dice perfectu, in care nici invidi'a

n'ar află sminta; limb'a e puternica, usiôra si fâra latinisme, ce adese-ori le gasimu la unii poeti mai tîneri, si d'in fie care litera se vede, cã e scrisa cu multa grige.

D. Carolu Grama care cu câti-va ani mai nainte se mutasa la cele eterne, a fostu unu talentu frumosu, ce se vede si d'in „Eroulu romanu“ (pag. 76.) ce fu comunicatu si in „Aurora“ câtra finea anului trecut. Ideele densului sunt in adeveru poetice, in sa limb'a si prelucrarea negligeata. Densulu are o multime de poesie cari — incãtu ni-a venitu la cunoscintia — se afla in manele Dlui G. Marchisiu, sperãmu in sa cã vor vedè lumina câtu mai curendu, celu putienu literatur'a romana ar dobendî prin acest'a mai alesu, daca acele ar fi mai nainte corese de pen'a cea usiôra a Dlui Marchisiu.

D. Joane Jovitia incercãrile prime ale sale pe terenulu poeticu le depusa in „Musa“ pe pag. 111. „Julia“ si p. 155. „Desperatulu.“ In „Julia“ nu pricepemu ce va sê dica acest'a:

„Tu esci aceea fiintia, ce-a sciutu sê 'ncaldiêsa
O inima plapanda in peptu-mi inocintu“

Autoriulu pôte are d'oua inime, de numai u'n'a fu incaldita? Dar' aci:

„...rol'a ta perfida. credint'a femeêsa
Pali fãra de mila astu s'innu, ce te-a iubitu.“

iubirea s'innului dupa care regula a artei poetice se pôte justificã? espresiunea, cã „sinnulu iubesc“, celu putienu noi in sa nu o-am auditu. Apoi

„Calcatu-ai juramentulu celu santu si m'ai tradatu“

tradatu? Cui? insielarea, sêu seducerea in sa nu e tradare:

„Usiôra-e insielarea, candu gur'a ta m'amete“

m'amete? ér' in strofa prima: inocintu nu consuna cu iubitu nici dupa o prosodia. — „Desperatulu“ (pag. 155.) suna mai bine; despre poesie acest'a potemu dice cu dis'a cunoscuta, cã: multu bunu si nou cuprinde in sine, in sa ce e bunu, nu e nou, si ce e nou, nu e bunu. Ni se 'mpare, cã aci „Ingratulu“ Dlui Teutu e luat de indreptariu, in sa numai ni se 'mpare, cãci se pôte cã „magna ingenia conveniunt.“

Poesie Magnificentiei sale Dlui **Vincentiu Babe-siu** „Umbr'a mea (pag. 151.) nu o pricepemu odata cu capulu. Ea e dedicata „amiciloru multu criticatori in sa d'in anulu 1845. Se pôte cã atuncea a avutu ceva insemnate cu intentiuna politica sêu sociala, dar' astadi nu vedemu d'in ea alt'a, decãtu cã Magnificentia sa inna-ante de 20. ani a poetizatu, si in sa, cu privire la desvoltarea de atuncea a literaturii romane, binisioru.

Si cu aceste gatãramu privirile nôstre asupra poesieloru „Musei“ si venimu la operatele prosaice, de totu prosaice.

D. Marescu, cugetamu cã d'entre toti literatii nostri uniculu e chiamatu a pasi pe terenulu novelisticu si a aretã celoru mai teneri, cum trêbue sê fie scrisa o novela. La prepusulu acest'a ne-a indreptatitu „O inima nobila“ publicata in „Aurora Romana“ in 1863. In sa novel'a d'in „Mus'a Romana“, intitulata „O muieru“ (pag. 10.) ni arêta apriatu, cum nu trêbue sê fie scrisa novel'a. Povestea ei nu sternesce nici câta curiositate in cetitoriu. Istoriôr'a cea mai simpla se pôte prelucrà cu agerime cu o colorare atãtu de viua, câtu atentiunea cetitorului sê fie indreptata numai si numai la novela. Deci dela prelucrare

depinde totu. Unu Zschokke, sêu d'entre cei mai deaprobe unu Jókai 'ti scrie novela interesanta despre ori-ce objeptu bagatelu, cãci scenarea lor e simpla, totu-si depinsa cu coloru de totu vii. Si ast'a lipsesce in novel'a „O muieru.“ — Ceea ce in sa nimicesce totu meritulu novelei, — e momentulu psihicu. Dupa care regula a psihologiei se pôte justificã ca muieru (Livi'a) imbracata de barbatu sê umble lume amara pana candu afla pre amantulu ei (Aureliu) in armata, apoi ca servitoriu sê-lu servêsa unu tempu indelungatu, sê mërca cu elu in batalia, sê se lupte lenga elu, sê-i scape viat'a cea scumpa, — si elu (Aureliu) totu-si sê nu scie, ba in sa nici in visu sê nu-i vina aminte a cugetã: cã servitoriulu acestu credintiosu nu e niminea altulu, decãtu veduv'a frumosa, amant'a lui? Unde e aci amorulu ei, unde poterea nemarginita a amorului, ca sê suferu asiã multu chiaru si atuncea candu Aureliu e convinsu despre alipirea ei câtra densulu? Acest'a nu pôte fi amoru, nu inima femeêsa, ci o piêtr'a fãra sentire. De alta parte ôre pôte fi unu barbatu asiã orbu, asiã surdu, si cu asiã putiuna cunoscintia de omu, sê nu vêda, sê nu auda si sê nu cunôsca, cã servitoriulu lui nu e barbatu, ci femee, nu e straina, ci amant'a lui? Absurditãti de aceste nu le va crede, numai celu tempitu la minte, si celu ce nu scie cã novel'a trêbue sê cuprinda in sine o intemplare adeverata, sêu o istoriôra ce s'ar fi potutu intemplã intre asemenea impregiurãri. — Dar' limb'a! geme de cuvinte francesci, latînesci, si magiarisme; d. e.: amusa, curfãsan (curtenitori), tète-à-tête, etablã, blesura, rencontra abandonatu, sanglotare, emplastru; contemplanu, atitudinu, susceptibilitate, contemtu, contemtivu, predileptiune, damnable, singulare predileptiune, gratitudinu, certu, contestare, sponsu, reconciliã, espia; fromseti'a lui sare in ochi (magiarismu, szépsége szembeszökő) ce-ti e numele? (mi a neved? mai bine: cum te chiama?) sacrificatoriu de sine (önfeláldozó) etc. in adeveru limba ciocoêsa! Noi credemu si suntemu convinsi cã D. Marescu scie bine francesce, latînescce, nemtiesce si magiariesce; am dori in sa ca d'in limb'a romana sê nu facu unu „mixtum compositum“ cãci avemu lipsa de „purificarea“ si nu de „nulificarea“ limbei romane. —

„Laur'a sêu Mirele destinatu“ de **Julia** e a d'oua novela originala, de totu originala, si unic'a in felulu acest'a. Nici intemplare, nici prelucrare, nici celu putienu „verosimilitate“ nu aflãmu in ea. Novela mai debila, mai fãra pricepere n'am cetitu romanescce. Cugetamu cã novelele subscribersului si a dlui Negrescu sunt cele mai rele d'entre tôte cãte aparura pana acù in „Aurora“, cetîndu in sa novel'a Juliei, trêbue sê marturisimu, cã „Mirele destinatu“ a ei ar fi potutu ocupã locu mai bunu in Calendarulu Dlui Moiste Bot'a, decãtu intr' o cununa frumosica a poetiloru nostri; nu o tienemu dêmna de a ocupã mai multu locu in acestu jurnalulu cu criticãrea ei. — In sa „quis hominum Julia?“ Limb'a si unele espresiuni ne facu a crede, cã sub masc'a „Julia“ a voitu a-si ascunde slabitiunile unu literatu, scrietoriu, barbatu de litere etc.

„Pretulu de capitulare“ de **D. G. Marchisiu** corespunde in tôte recerintieloru unei novele, si potemu dice, cã d'entre novele numai acest'a a meritatu publicarea in „Musa“, — cu tôte cã unele trasuri sunt cam cutezãtoare, d. e. candu Aureliu nôptea sênguru trece in cetatea turciloru, intra in cabinetulu pasiei, si se lupta

cu elu pe viatia si mórte firesce pentru amant'a sa Mart'a, carea — precum cugetà — e in robia la turci. Unu ostasiu istetiu precum erà Aureliu ast'a nu o face nici candu. Altu-cum cele-l-alte pârti a novelei sunt in cea mai buna consunantia, amorulu iubitoriloru, momentele psichice, si tóte impregiurârile sunt justificate d'in destulu. Totu-si pentru unu sucesu si mai mare, ar fi fostu de doritu, ca acést'a tema fromósa sê fie fostu prelucrata cu colori mai vii, si mai petrundiatori in momintele tragice. In privinti'a limbei, detragandu unele magiarisme (d. e. pas'a intrâ in laintru) nu ni lasa nimicu de doritu.

„Medítatiuni in presér'a anului 1848“ de Magnificent'i'a Sa D. V. Babesiu; péna usióra, logica si spiritu aflâmu destulu in medítatiunea acést'a, numai loculu ei in Musa, intr' unu almanacu belestristicu, adresatu „Sororiloru Romane,“ — nu-lu aflâmu nicairea. Femeile romane sê se ocupe óre si cu politic'a, si inca cu politic'a cea innalta? Nu scimu ce parere va avè despre acést'a D. Trombitiasiu Betlénu, noi d'in partea nóstra nu votizâmu pro, ci contra d'in convingere, câci e dreptu ceea ce dice némtiulu: „Eine Frau die sich mit Politik beschäftigt, gleicht einem Manne, der Strümfe strickt.“ Barbatii, 'si au cerculu loru de activitate, 'lu au in sa si femeile; politic'a sciinti'a intrigeloru si a minciuniloru, e a barbatiloru. Nu potemu cuprinde cu mintea, ce scopu a potutu avè atâtu Magnificent'i'a Sa autoriulu, câtu si redigintele a comunicà intr' unu almanacu beletristicu articulu politicu! A sterni póte ura intre femei fatia cu alte natiunalitati? séu ca cetitórele Musei sê scie câ Magnificent'i'a sa se ocupa nu numai cu poesie, ci si cu politic'a innalta? Asià ne rogâmu de pardonare.

D. Trombitiasiu Betlénu scrisa unu discursu de totu lungu despre tem'a câ óre „sê poetizeze damele romane?“ Nu scimu rezultatulu, câci n'am avutu paciintia a trece cu autoriulu peste istori'a, cultur'a popólororu, peste crêscerea morala si formarea corporala etc. etc. a senguratíciloru, — cum vor avè dómnele, cari nu

pricepu, nu potu pricepe latînesce, nu terminologi'a d'in dreptu, politica, istoria, dar' mai alesu nu fantas'a cea viua a junelui Cicerone (precum disese Concordi'a). In prosa, fie aceea dîscursu de ori-ce soi, se recere scurtime, logica si mai alesu medua. Scurtime in acestu cursu nu va aflà nimenea, logica putiena, medua si mai putiena.

Cu acést'a finimu observârile nóstre asupra operatelor.

Cartea e frumosica, harti'a buna, tipariulu curatu, in sa geme de erori, in câtu unele pasuri sunt de totu comice, stramutandu-se intielesulu, prin schimbarea litereloru. Póte d. Jovitia n'a avutu tempu destulu pentru corègere? Daca nu, ar fi fostu cu cale celu putienu in urma a indreptà erorile, câci trêbue sê scimu, câ Mus'a va veni si in mana de neromanu, care d. e. invétia romanesce, séu se intereséza de literatur'a nóstra. — Nu scimu ce mana artística depinsa pre serman'a Livi'a in forma de tiegana! Câci icóna mai schimosita, carea sê infatisieze pre o romana, n'am vediutu; credemu in sa câ celu ce va sê-si lege cartea acést'a, pre Livi'a o va forfecà de acolo fâra crutiare. Dar' óre „Cuprinsulu operatelor“ séu „Scar'a“ unde a remasu? Dauna câ lipsesce, câci asià esci silitu a cautà dela fati'a inteia pana la cea d'in urma ca sê dai de poes'a ce voesci a o ceti.

Candu incheiamu aceste sire, cetim in „Magyar Sajtó“ (jurnalu politicu magiaru) o notítia de síguru tramisa de atare mana romana, câ a esitu de sub típariu „Mus'a romana“ redigéta de junele literatu talentatosu J. Jovitia. Compatimimiu pre sermanulu comunicatoriu, care nu scie nici atât'a, câ „tehetséges fiatal író“ nu se póte dice despre unu ténuru incepatoriu dela care pana acuma vediuramu 3. poesie ca incercâri primitive. Séu póte d. comunicatoriu a voitu sê ne batjocuréscã innaintea strainiloru, spunendu publiculu intregu, câ D. Jovitia ar fi literatu talentuosu, adeca: primariu intre literatii nostri? Séu voitu-a a compromitã pre D. Jovitia innaintea strainiloru?

M. Besanu.

Cununa de varietâti.

Mórtea crudela éra-si rapl d'in giurulu nostru pre unu romanu adevératu, natiunalistu bravu, si partinitoriu mare a literaturii romane, pre

D. Joane Mutovszky

cetatianu si negutiatoriu in Pest'a, in etate de 64. ani. In bibliotec'a repausatului se afla o multime de cârti romanesci, despre cari multi d'intre literatii nostri nici nu vor sci nimic'a, — apoi manuscripte, la cari au lucratu cu noptile 'ntregi; densulu a fostu celu ce a donatu Asociatiunii d'in Aradu unu exemplariu completu a „Gazetei Transilvane“ dela urdirea ei pana la anulu trecut. — Immormentarea s'a intemplatu in 13/1 febr. a. c. Fie-i tieren'a usióra!

grafulu Romanu“ dela cutare D. Joane Cattarigh oficielu trib. comitatensu in Clusu. Dsa adeca comunica unu „Anonce“ pentru praenumeratiune si subscriptiune a unui sciintificu arangiatu nou Dictionariu francesu, romanu si germanu spre aplicatie pentru tóte instituttele de instructiunea publica mai innalta si de josu etc.“ Acést'a e introducerea cea clasica cu ortografi'a si sintacsa originala si ridiculósa a marelui literatu Cattarigh. Limba mai ciocoéscã, ortografia mai schimosita inca n'am cetitu nicairea romanesce. Pana candu Dómne vor fi suferite astu-feliu de brutalisme in limb'a si literatur'a nóstra? pana candu vor abusà inca cei nechiamati cu paciinti'a onor. publicu cetitoriu? Jurnalistic'a romana ar trebui sê pasiesca cu tóta asprimea in contra batjocoriturilor ce se facu cu literatur'a nóstra si ar trebui sê rupa córnelu unoru cutezatori ca acesti'a, cari cugeta, câ cu asemenea pamflete vor inavuti literatur'a romana. Dlui Cattarigh (quis hominum!?) care scie si francesce

© O curiositate si absurditate literara cetim intre anuntiârile „Concordiei“ si a „Tele-

si dóra mai bine decâtu romanesc e i recomandâmu sê-si
insemne bine dis'a francésca :

Cordonnier !
Fais ton metier,
Et n'élève pas ta censure
Au-dessus de la chaussure.

Sperâmu, câ nici unu romanu nu va fi sedusu de a
se prenumera la acestu „scientificu arangiatu nou Dictiona-
riu francesu, romanu etc!“

(*) Cetîmu in „Regeneratiunea,“ cumca
d. ministru de invetiamentu alu Romaniei tramisa in
Spani'a doi ténari bravi numiti V argoliciu si Avî-
santi, ca sê invetie filologi'a limbei fratiloru nostri spa-
nioli. Ambi juni sunt stipendiatu ai statului; éra minist-
trulu i provediù cu recomandatiuni adresate ministrului
de invetiamentulu públicu d'in Spani'a, care primì cu
multa bunetate pre junii nostri. — Suntemu mangaiati,
candu vedemu nesce probe atâtu de invederate despre
grigea, ce o pastréza guvernulu Romaniei pentru innain-
tarea juniloru in tóte ramurile sciintieloru folosítore.

(*) Gacitur'a d'in Nrulu 2. alu „Aurorei“ pre-
cum se vede nu e usióra de deslegatu. Anume primiramu
deslegarea nenimerita a ei dela unu prenumerante sti-
matu alu nostru, care dice câ insémna : „Limb'a.“ Unu
altu domnu o deslegá asiá : „La multi ani ;“ éra scrieto-
riulu sireloru acestor'a nu se póte rabdá sê nu adauga
câtra ambele deslegári : Sê traiésca : Si asiá va fi o con-
structiune intréga : „Limb'a la multi ani sê traiésca!“ —
Tres faciunt collegium !

(*) D. Belmontet deputatu si poetu francescu
presentandu imperatului Napoleon III. unu opu alu seu
intitulatu „Poesi'a làcrimeloru,“ — acest'a 'i respunsa :
„Objeptulu ei e prea tristu.“ — Sire — respunsa poe-
tulu, Maestatea Ta vei sci apretiui mai tare poes'i'a ce
este in làcremi, de órece atâte ai — sventatu !

(*) Dupa cum se vorbesce tenerimea rom.
studiósa la universitatea de aici se ocupa seriosu cu
infiintarea unei societâti de leptura. Statutele snnt deja
gat'a, numai substernute trebuescu pentru aprobarea mai
innalta. — Li dorimu d'in inima succesu bunu !

(*) In 13. a lunei, curinte st. n. o multime de
ómeni se coadunâ, ca sê se uite la unu vulture, care sca-
pandu d'intr'o menageria de aici, se asiediâ pe verfulu
edificiului Universitatii. Cu ocaziunea acést'a doi juni
romani tienura urmatoriulu dîscursu : „Óre Dómne, ce
cauta vulturele acel'a acolo?“ — De-a buna sém'a, sê
véda nu mai vinu banii destinati de Asociatiunea Aradana
pentru ajutorarea teneriloru ! — fu respunsu istetiu. —
Dieu, ar fi tempulu odata; câci unu semestru e gat'a !

(*) In Hochward in valea de Pusterwald (Tiro-
lia) s'a nascutu unu copilu cu barba constatátore d'in
peri ascutiti. Ca sê-lu desbrace d'in fati'a-i neamicábila,
parintii 'i tûnsera barb'a innainte de a-lu supune tainei
botediului.

(*) Concertulu impreunatu cu balu, ce-lu
arangia tenerimea rom. studiósa la Universitatea de aici,
s'a celebratu in urmarea unei amanári a terminului amin-
titu in Nru 3. alu „Aurorei,“ in 23. Fauru st. n. cu unu
succesu minunatu, — deci dara numai in Nru venitoriu vom
poté referá despre elu mai pe largu

(*) Cu ocaziunea dilei onomástice a
Ittei Sale Dlui Emanuilu Gozsdu tenerimea
rom. se presentâ in corpore la Ittea Sa, urandu-i viétia
durátore si fericita. Ittea sa in respunsulu ce binevoí a-lu
adresa tenerimei, recomandá acesteia a nesui d'in respo-
teri, ca sê coresponda asceptárilor si sperantieloru, ce
natiunea le are fatia cu tenerimea.

(*) Dupa cum scrie corespondintele
bine informatu alu „Concordiei“ diet'a Unga-
riei se va conchiamá de securu pe vér'a venitóre. Consil.
aulicu Dlui Stefanu Pápay is' ar fi incredintiatu ofici-
ulu de referinte in causele dietali.

(*) Dupa cum i-se scrie d'in Carlovetiun
jurnalulu de aici d'in 20 Fauru : au sosítu acolo Metropoli-
tulu Siagun'a, eppul Ivacicovicu si mai 11. deputati ro-
mani. — In privinti'a impartirii fonduriloru congresulu erá
de parere sê emita o comisiune cu scopu de a cercetá lucrulu
mai cu deamenuntulu; in sa acum éra se lasá de acestu
lucru, pana ce mai antaiu 'si voru respicá deputatii rom.
dorintiele loru in Congresu.

(*) Antistu si servitoriu intr'o persóna.
Devenindu vacante postulu de servitoriu intr'o comunitate
d'in Stíri'a, senatulu se coadunâ, pentru ca se aléga pre
cutare aspirante. Insa burgmaistrulu cugetá, câ i-ar cadé
bine si lui acei 60. fl; deci dara se recomandá pre sine
insu-si; si senatulu intieptu 'lu si alesa.

(*) Dupa cum scrie „Korunk“ in anulu
trecutu au emigratu peste 10,000 de secui in Romani'a;
pentru aceea propune, ca sê se aléga o comisiune, care
ar avé de a se sfatui despre delaturarea impregiurárii
acesteia.

(*) Unu omu selbâtecu. Jurnalulu scriu des-
pre unu omu, care retragandu-se cu totulu d'in societatea
omenésca, traiesce intr'o padure aprópe de orasiulu
Toulon (Franci'a). Densulu n'are altu imbracamentu
decátu o naframa mare, cu carea 'si acopere trupulu, si in
locu de pantaloni are o pele de asinu, dura si nelucrata.
Mancarea lui constá d'in póme si radecine; dar' mai are
si nesce petri cu cari sdrosbesce grauntiele grâului. Are
inca si o coliba facuta d'in crengi, — si o scara de carea si
folosesce, candu se sue prin pomi dupa póme. Altu-cum
densulu nu e asiá selbâtecu, incátu sê fugi de elu; d'in
contra dupa cum spunu ómenii ce taia lemne in padurea
aceea — e fórté amicábilu, si vorbesce cu cuvenintia. —
Acestu omu e aprópe de 40. de ani, e nascutu in Savoia
d'intr'o familia nobila si avuta, carea nu incéta de a incer-
cá tóte mediu-lócele pentru ca sê-lu redec societâti; in sa
tóte ostenelele sorei sale fura desierte. Se dice câ nepla-
cerile si insielatiunile, ce 'lu intîmpinara, suntu caus'a
totalei sale retrágeri d'in societatea omenésca !

GACITURA

d'in numerulu 2. alu „Aurorei“ se desléga in modulu urmatoriu : **L**
insémna = el (u), **m**=em a=a; adeca : Elu si Em'a; séu : Elu stâ
lenga Em'a; séu : Elu stâ aprópe de Em'a. — Deslegare buna n'am
primitu dela nimenea.

Ni luâmu voie a rogá pre toti dnii cari binevoira
a primi esemplare d'in portretulu principelui Dragosiu,
pentru a le vinde, ca sê ni tramita câtu mai curandu banii incasati.

Redactiunea.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriu : IOANICHIU MICULESCU.